วารสารนิเทศศาสตรปริทัศน์ ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2569)

[วรรณกร อภิรดี อัญญ์ณิชตา หน้า 63 - 76]

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

A Comparative Analysis of Media and Information Literacy among Undergraduate Students at Prince of Songkla University, Pattani Campus

วรรณกร ลิขิตปัญญโชติ. *คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
อภิรดี สรวิสูตร. *คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
อัญญ์ณิชตา รุ่งวิชานิวัฒน์. *คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
Wannakorn Likhitpanyachote. *Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University.*
Apiradee Saravisutra. *Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University.*
Annitta Rungvichaniwat. *Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University.*
Email: wannakorn.l@psu.ac.th, apiradee.sa@psu.ac.th, annitta.r@psu.ac.th
Received: 23 May 2025; Revised: 1 July 2025; Accepted: 14 July 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ 1) การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา 2) ความสัมพันธ์ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาในปีการศึกษา 2566 จำนวน 276 คน และปี 2567 จำนวน 316 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์โดยสถิติพรรณนา และการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Test)

ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษามีระดับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศอยู่ในระดับมาก โดยมีความสามารถในการนำไปใช้มากที่สุดทั้งในปีการศึกษา 2566 และ 2567 ส่วนด้านความสามารถในการเข้าถึง และด้านความสามารถในการประเมิน เป็นลำดับรองลงมา ซึ่งเรียงสลับกันในแต่ละปี เมื่อเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศพบคุณลักษณะร่วมกัน คือ 1) ด้านความสามารถในการเข้าถึง ได้แก่ รู้และกำหนดขอบเขตในการรับสารสนเทศจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ กำหนดความต้องการข้อมูลสารสนเทศด้วยตนเอง รู้ความสำคัญของอุปกรณ์สมาร์ตเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน 2) ความสามารถในการประเมิน ได้แก่ วิเคราะห์ถึงความสุ่มเสี่ยงของการใช้สื่อผ่านออนไลน์ ประเมินความน่าเชื่อถือในการซื้อขายสินค้าบริการออนไลน์ วิเคราะห์ผลการเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์กับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 3) ด้านความสามารถในการนำไปใช้ ได้แก่ ทำธุรกรรมผ่านธนาคารพาณิชย์ออนไลน์อย่างปลอดภัย ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบอย่างมีวิจารณญาณ เข้าถึงแอปพลิเคชันด้วยบัญชีผู้ใช้ของตนเองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังพบว่า ความสัมพันธ์ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาในปีการศึกษา 2566 กับ 2567 ไม่มีลักษณะร่วมกัน โดยบางปีนักศึกษาที่สังกัดคณะต่างกัน ชั้นปีต่างกัน มีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การรู้สารสนเทศ, การรู้เท่าทันสื่อ, พลเมืองดิจิทัล, ความเข้าใจดิจิทัล, ภาคใต้

Abstract

This research aims to compare students' media and information literacy and examine the relationship between media and information literacy among undergraduate students at Prince of Songkla University, Pattani Campus. The sample consisted of 276 students from the academic year 2023 and 316 students from the academic year 2024. A questionnaire was used as the data collection instrument, and the data were analyzed using descriptive statistics and the Chi-square test.

The findings revealed that students exhibited a high level of media and information literacy, with the ability to apply information ranking the highest in both academic years 2023 and 2024. The ability to access and evaluate information ranked second and third, alternating in order between the two academic years. When comparing media and information literacy, several common characteristics were identified. First, accessing information involves the ability to identify and define the scope of information obtained from credible sources, determine one's own information needs, and recognize the importance of smart technologies in daily life. Second, evaluating information includes the ability to assess the risks of using online media, evaluate the credibility of online purchases and services, and analyze the implications of accessing computer systems in relation to relevant laws. Third, applying information refers to the ability to conduct secure online banking transactions, use various forms of media critically, and access applications using their own legal user accounts. Furthermore, the findings indicated that the relationship between students' media and information literacy differed between the 2023 and 2024 academic years. In certain years, students from different faculties and years of study demonstrated statistically significant differences in media and information literacy at the 0.05 level.

Keywords : Information Literacy, Media Literacy, Digital Citizens, Digital Literacy, Southern Thailand

บทนำ

การรู้สารสนเทศมีความสำคัญต่อทั้งการศึกษาและการดำรงชีวิต การรู้สารสนเทศเป็นทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะ และกระบวนการอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต และช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสังคมปัจจุบันในด้านต่างๆ (ชุติมา สัจจานันท์, 2544) ทำให้ความสามารถในการรู้สารสนเทศต้องผสมผสานทักษะหลายด้านทั้งการค้นคว้า การประเมินความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความสามารถในการเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้เข้ากับความรู้เดิมที่มีอยู่ รวมทั้งความสามารถในการใช้สารสนเทศให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ผสมผสานความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจ วัฒนธรรม กฎหมาย และการเมือง เมื่อสารสนเทศถูกนำเสนอผ่านสื่อในลักษณะต่างๆ การรู้สื่อเป็นความสามารถในการเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์ ประเมิน และสื่อสารในรูปแบบที่มีความหลากหลายของสื่อได้ (อารัญญา รัตนอุบล, 2561) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารทำให้ขยายไปเป็น "การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ" (Media and Information Literacy) นอกจากนี้การรู้สารสนเทศทำให้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น และสร้างความรู้ใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการเพิ่มของสารสนเทศที่ทำให้เผชิญข้อคำถามเกี่ยวกับความถูกต้อง

ความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของข้อมูล และสารสนเทศต่าง ๆ (เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง, 2561; สีปาน ทรัพย์ทอง, 2548; ชุติมา สัจจานันท์, 2544)

สถานการณ์ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2556-2564 มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตสูง 52.5 ล้านคน หรือคิดเป็น 79.3% ของประชากรไทยทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นปีละ 3.6 ล้านคน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565) เป้าหมายภาพรวมตามนโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561-2580 คือ การเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่มมีความรู้และทักษะที่เหมาะสม หากพิจารณาการกำหนดกรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทยของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะเห็นการกล่าวถึงประเด็นเรื่องความเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) ว่ามุ่งเน้นที่บุคคลมีสมรรถนะในการเข้าถึง ค้นหา คัดกรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดการ ประยุกต์ใช้ สื่อสาร สร้าง แบ่งปัน และติดตามข้อมูล สารสนเทศ และสารได้อย่างเหมาะสม ปลอดภัย มีความรับผิดชอบ มีมารยาท เคารพสิทธิและกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วย สิทธิและความรับผิดชอบยุคดิจิทัล การเข้าถึงดิจิทัล การสื่อสารยุคดิจิทัล ความปลอดภัยยุคดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ แนวปฏิบัติในสังคมดิจิทัล สุขภาพดียุคดิจิทัล ดิจิทัลคอมเมิร์ซ และกฎหมายดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

การศึกษาประเด็นเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่ผ่านมาโดยสรุป ประกอบด้วย มิติการจัดการเรียนรู้ มิติที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต มิติการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น แนวทางการพัฒนาการรู้สารสนเทศ การเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ (ธนาพันธ์ ชัยเทพ และกิตติมา ชาญวิชัย, 2564; นิรมล ชอุ่ม, 2559) การรู้เท่าทันสื่อและวิเคราะห์สื่อและสุขภาพจิต (นักรบ นาคสุวรรณ์, 2564) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (พัชราภา เอื้ออมรวนิช, 2566; ศรวัสย์ สมสวัสดิ์ และคณะ, 2565) ผ่านตัวแปรลักษณะทางประชากรกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ อาทิ การรับสื่อ การเข้าถึง การวิเคราะห์ การเข้าใจ การประเมิน การใช้ประโยชน์ การสร้างสรรค์ เป็นต้น ส่วนผลการศึกษาแสดงข้อค้นพบในการรู้เท่าทันสื่อ และสารสนเทศด้านต่างๆ แตกต่างกันไป เช่น ความสามารถในการวิเคราะห์ พบว่า อยู่ในลำดับแรกของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (ธนาพันธ์ ชัยเทพ และกิตติมา ชาญวิชัย, 2564; ศรวัสย์ สมสวัสดิ์ และคณะ, 2565) แต่บางงานวิจัยพบว่า จัดอยู่ในลำดับท้ายสุด (นักรบ นาคสุวรรณ์, 2564) ส่วนบางงานวิจัยพบว่า ความสามารถในการเข้าถึงเป็นลำดับแรกหรือลำดับต้นๆ ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (กาญจนา คำสมบัติ และคณะ, 2563; นักรบ นาคสุวรรณ์, 2564) เป็นต้น

ด้วยสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในปัจจุบัน ที่มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละ 3.6 ล้านคน แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลาย และมีแนวโน้มของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในกลุ่มเจนเนอเรชัน Z (Generation Z) ที่เป็นนักเรียน/นักศึกษา ใช้อินเทอร์เน็ตมากเป็นลำดับรองลงมาจากข้าราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐ โดยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ย 8 ชั่วโมง 57 นาทีต่อวัน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565) ทั้งนี้คุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่สามารถนำไปเปรียบเทียบกับประชากรกลุ่มอื่นได้ ซึ่งคุณลักษณะของประชากรแต่ละด้านล้วนมีความจำเป็นต่อการศึกษาประชากร โดยสามารถเป็นดัชนีแสดงถึงคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งได้ (ดุษฎี อายุวัฒน์, 2558) หากศึกษาปรากฏการณ์จากนักศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตสูง ประกอบกับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจัดว่าเป็นกลุ่มมีความรู้ และทักษะในการใช้ข้อมูลข่าวสารและบริการต่างๆ ผ่านสื่อดิจิทัล ในขณะเดียวกันสถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจในการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีความรู้ และทักษะที่เหมาะสมด้วยแล้ว นับว่าเป็นความท้าทายต่อการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ และสารสนเทศของนักศึกษาจะเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาทำให้ทราบถึงคุณลักษณะด้านการรู้เท่าทันสื่อ และสารสนเทศของนักศึกษา ซึ่งเป็นพลเมืองวัยเรียนของพื้นที่ที่ศึกษาในสภาพปัจจุบัน สามารถนำไปวางแผน และกำหนดนโยบายในด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. ศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ

แนวคิดเรื่องการรู้สารสนเทศ (Information literacy) ถูกกล่าวถึงอย่างยาวนาน โดยเป็นความรู้และความสามารถในการระบุความต้องการสารสนเทศ ความสามารถในการค้นหา ประเมินคุณค่าและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดวิจัยในสหรัฐอเมริกากำหนดมาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ นักศึกษากำหนดสารสนเทศที่ต้องการได้ เข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ และนำสารสนเทศที่เลือกไว้ใช้ในฐานความรู้และระบบความคิดได้ ใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ เข้าใจประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ กฎหมายและสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและตามกฎหมาย (Association of College and Research Libraries, 2000)

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อธิบายการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไว้ว่า สามารถเข้าถึง เข้าใจ ตีความ ประเมิน และสร้างข้อมูล และสื่อในรูปแบบที่หลากหลายด้วยความตระหนักถึงผลกระทบของข้อมูลและสื่อต่าง ๆ โดยไม่ถูกครอบงำ และสามารถใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตตามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศขององค์กรยูเนสโก (UNESCO) รวมถึงมิติของสารสนเทศและสื่อสารมวลชน (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

นอกจากนี้ประเด็นการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศจากงานวิจัยในประเทศไทยช่วงทศวรรษที่ผ่านมากล่าวโดยสรุป มิติการจัดการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการรู้สารสนเทศ การเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ การพัฒนาการให้การศึกษา ซึ่งได้ศึกษาผ่านตัวแปรลักษณะทางประชากรกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในด้านต่าง ๆ เช่น การรับสื่อ วิเคราะห์ เข้าใจ ประเมิน ใช้ประโยชน์ เข้าถึง สร้างสรรค์ ไตร่ตรอง แสดงออก มีส่วนร่วม กำหนดความต้องการสารสนเทศ ใช้กลยุทธ์ในการสืบค้น กำหนดแหล่งเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ ใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ (ธนาพันธ์ ชัยเทพ และกิตติมา ชาญวิชัย, 2564; นิรมล ชอุ่ม., 2559) มิติวิถีชีวิตเป็นการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ วิเคราะห์สื่อและสุขภาพจิตในหลายแง่มุม เช่น สื่อทางธุรกิจและโฆษณา สื่อสร้างค่านิยมและอุดมคติ สื่อทางการเมืองและสังคม (นักรบ นาคสุวรรณ์, 2564) เป็นต้น มิติการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศบนสังคมออนไลน์ (พัชราภา เอื้ออมรวนิช, 2566; ศรวัสย์ สมสวัสดิ์ และ, 2565)

เมื่อผู้วิจัยศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อแล้ว จึงนำไปประยุกต์เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยผู้วิจัยเชื่อว่าการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ประกอบด้วย ความสามารถในการเข้าถึง ความสามารถในการประเมิน ความสามารถในการนำไปใช้ รวมถึงความสัมพันธ์ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา ซึ่งกำหนดด้วยสภาพนักศึกษา ได้แก่ คณะ ชั้นปี เพศ เพื่อนำไปใช้แสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศต่อไป

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้วิธีการสำรวจ โดยประชากรที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 117-116 การรู้เท่าทันดิจิทัล ปีการศึกษา 2566 และ 2567 ซึ่งมีจำนวน 1,308 คน และ 658 คน ตามลำดับ และเมื่อหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีคำนวณตามสูตรทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้เท่ากับ 307 คน และ 249 คน ตามลำดับ ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน ซึ่งจากข้อมูลผู้ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาพบว่า มีนักศึกษาจากทุกคณะ แต่บางคณะมีนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และไม่มีนักศึกษาชั้นปีอื่น ดังนั้นเพื่อให้วัตถุประสงค์ในการวิจัยในประเด็นศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา ซึ่งกำหนดด้วยสภาพนักศึกษา ได้แก่ คณะ ชั้นปี เพศ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงกำหนดการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมาศึกษา โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 117-116 การรู้เท่าทันดิจิทัล ปีการศึกษา 2566 และ ปีการศึกษา 2567 2) เป็นนักศึกษาจากคณะที่มีหลากหลายชั้นปีลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ นักศึกษาจากคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนักศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ และใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย พร้อมเกณฑ์การเข้าร่วมการวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างยินดี และตอบรับยินยอมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยนี้ ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2566 จำนวน 276 คน และปีการศึกษา 2567 จำนวน 316 คน

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งพัฒนาจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยวิเคราะห์และจัดกลุ่มข้อคำถามเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้แก่ ข้อคำถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึง ความสามารถในการประเมิน ความสามารถในการนำไปใช้ และผ่านการตรวจสอบแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ และวิเคราะห์ความเที่ยงตรง (IOC) ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.91 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างดำเนินการตั้งแต่การชี้แจงความสำคัญและวัตถุประสงค์ในการวิจัยนี้ หลังจากนั้นจึงขอความยินยอมในการเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย แล้วนำไปสู่ขั้นตอนการตอบแบบสอบถามต่อไป โดยระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ระยะที่หนึ่งรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 สำหรับกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2566 ส่วนระยะที่สองเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2568 สำหรับกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2567

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบเพื่อหาลักษณะร่วมกันของกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2566 กับ 2567 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปวิเคราะห์ โดยสถิติพรรณนาที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และในการทดสอบสมมติฐานใช้เทคนิคการวิเคราะห์ ได้แก่ การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Test) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แล้วนำไปวิเคราะห์ให้ได้ข้อสรุป ส่วนการเสนอผลที่ได้จากการใช้วิธีการทางสถิติพรรณนาเป็นการเสนอผลในรูปแบบตารางและอ่านผลที่ได้ในเชิงเรียงความ โดยมีระดับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ดังนี้

- ระดับ 5 ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 อยู่ในระดับมาก
- ระดับ 3 ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 อยู่ในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 อยู่ในระดับน้อย
- ระดับ 1 ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาในปีการศึกษา 2566 จำนวน 276 คน จำแนกเป็นนักศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.81 และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร้อยละ 48.19 โดยเป็นชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 55.43 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 44.57 และเป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.97 เพศชาย ร้อยละ 17.03 ตามลำดับ ส่วนปีการศึกษา 2567 มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 316 คน เป็นนักศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.09 และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร้อยละ 7.91 โดยเป็นชั้นปีที่ 2 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.81 ชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 13.61 และชั้นปีที่ 3 น้อยที่สุด ร้อยละ 1.58 ตามลำดับ และเป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.81 เพศชาย ร้อยละ 15.19

2. ผลการวิเคราะห์การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

นักศึกษาปีการศึกษา 2566 และ 2567 มีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมากที่สุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการนำไปใช้ ซึ่งโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.65) และ ($\bar{X}$ =3.52) ส่วนรองลงมาในปีการศึกษา 2566 ได้แก่ ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านความสามารถในการประเมินโดยเฉลี่ย ตามลำดับ ในขณะที่รองลงมาในปี 2567 ได้แก่ ด้านความสามารถในการประเมิน ด้านความสามารถในการเข้าถึง ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา

ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ							
2566				2567			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การนำไปใช้	3.65	0.92	มาก	การนำไปใช้	3.52	0.9	มาก
การเข้าถึง	3.64	0.87	มาก	การประเมิน	3.45	0.91	มาก
การประเมิน	3.62	0.88	มาก	การเข้าถึง	3.43	0.88	มาก

หากพิจารณาผลการวิเคราะห์รายด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย 5 อันดับ ดังนี้

2.1 ด้านความสามารถในการเข้าถึง พบว่า นักศึกษาในปีการศึกษา 2566 มีระดับความสามารถในการเข้าถึงมากที่สุด 2 ประการ ได้แก่ รู้และบอกการเข้าถึงแอปพลิเคชัน หรือระบบสารสนเทศด้วยบัญชีผู้อื่นกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.72) รู้และกำหนดขอบเขตในการเปิดรับสื่อออนไลน์หลากหลายรูปแบบ ซึ่งได้รับอนุญาตอย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.72) ส่วนนักศึกษาในปีการศึกษา 2567 มีระดับความสามารถในการเข้าถึงมากที่สุด ได้แก่ รู้และบอกหลักการสื่อสารในชีวิตประจำวัน รวมถึงอุปสรรคต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.51) ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศด้านความสามารถในการเข้าถึง 5 อันดับแรกของนักศึกษา

ความสามารถในการเข้าถึง							
2566				2567			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รู้และบอกการเข้าถึงแอปพลิเคชันหรือระบบสารสนเทศด้วยบัญชีผู้อื่นกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.72	0.9	มาก	รู้และบอกหลักการสื่อสารในชีวิตประจำวัน รวมถึงอุปสรรคต่างๆ	3.51	0.86	มาก
รู้และกำหนดขอบเขตในการเปิดรับสื่อออนไลน์หลากหลายรูปแบบซึ่งได้รับอนุญาต	3.72	0.87	มาก	รู้และกำหนดขอบเขตในการรับสารสนเทศจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ	3.48	0.82	มาก
รู้และกำหนดขอบเขตในการรับสารสนเทศจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ	3.69	0.87	มาก	รู้และบอกหลักการสร้างและเผยแพร่สื่อด้วยตนเองผ่านสื่อโซเชียล	3.48	0.89	มาก
กำหนดความต้องการสารสนเทศด้วยตนเอง	3.69	0.84	มาก	รู้ความสำคัญของอุปกรณ์สมาร์ตเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน	3.47	0.92	มาก
รู้ความสำคัญของอุปกรณ์สมาร์ตเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน	3.69	0.9	มาก	กำหนดความต้องการสารสนเทศด้วยตนเอง	3.46	0.9	มาก

2.2 ด้านความสามารถในการประเมิน พบว่า นักศึกษาในปีการศึกษา 2566 มีระดับความสามารถในการประเมินมากที่สุด ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ถึงความสุ่มเสี่ยงของการใช้สื่อผ่านออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.77) ส่วนนักศึกษาในปีการศึกษา 2567 มีความสามารถในการประเมินมากที่สุด 2 ประการ ได้แก่ สามารถประเมินความน่าเชื่อถือในการซื้อขายสินค้าบริการออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.51) วิเคราะห์ถึงความสุ่มเสี่ยงของการใช้สื่อผ่านออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.51) ตามตารางที่ 3 ทั้งนี้จะเห็นว่านักศึกษาในปีการศึกษา 2566 และ 2567 มีความสามารถในการประเมินอยู่ในลำดับแรกเช่นเดียวกัน คือ วิเคราะห์ถึงความสุ่มเสี่ยงของการใช้สื่อผ่านออนไลน์ ซึ่งเท่ากับความสามารถประเมินความน่าเชื่อถือในการซื้อขายสินค้าบริการออนไลน์จัดอยู่ในลำดับแรกในปี 2567

ตารางที่ 3 แสดงการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศด้านความสามารถในการประเมิน 5 อันดับแรกของนักศึกษา

ความสามารถในการประเมิน							
2566				2567			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
วิเคราะห์ถึงความสุ่มเสี่ยงของการใช้สื่อผ่านออนไลน์	3.77	0.96	มาก	วิเคราะห์ถึงความสุ่มเสี่ยงของการใช้สื่อผ่านออนไลน์	3.51	0.9	มาก
ประเมินความน่าเชื่อถือการซื้อขายสินค้าบริการออนไลน์	3.69	0.9	มาก	ประเมินความน่าเชื่อถือการซื้อขายสินค้าบริการออนไลน์	3.51	0.89	มาก
วิเคราะห์และระบุได้ว่าการโพสต์ข่าวปลอมกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.68	0.86	มาก	วิเคราะห์ถึงผลของการเข้าสู่แอปพลิเคชันหรือระบบสารสนเทศโดยบัญชีผู้อื่นกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.5	0.92	มาก
วิเคราะห์ถึงผลของการเข้าสู่แอปพลิเคชันหรือระบบสารสนเทศโดยบัญชีผู้อื่นกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.68	0.89	มาก	วิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือสารสนเทศที่ได้รับจากเพื่อนในสื่อโซเชียล	3.49	0.91	มาก
ประเมินผลการสืบค้นสารสนเทศ	3.66	0.89	มาก	วิเคราะห์และระบุวิธีสร้างและเผยแพร่สื่อด้วยตนเองผ่านสื่อโซเชียล	3.48	0.88	มาก

2.3 ด้านความสามารถในการนำไปใช้ พบว่า นักศึกษาในปีการศึกษา 2566 มีระดับความสามารถในการนำไปใช้มากที่สุด ได้แก่ ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ออนไลน์อย่างปลอดภัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.80) ส่วนนักศึกษาในปีการศึกษา 2567 มีระดับความสามารถในการนำไปใช้มากที่สุด ได้แก่ ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.66) ดังตารางที่ 4 ซึ่งจะเห็นว่า ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ออนไลน์อย่างปลอดภัย จัดอยู่ลำดับแรกในปี 2566 และอยู่ในลำดับต้น ๆ ของปี 2567

ตารางที่ 4 แสดงการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศด้านความสามารถในการนำไปใช้ 5 อันดับแรกของนักศึกษา

ความสามารถในการนำไปใช้							
2566				2567			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ออนไลน์อย่างปลอดภัย	3.8	0.9	มาก	ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบอย่างมีวิจารณญาณ	3.66	0.91	มาก

ตารางที่ 4 แสดงการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศด้านความสามารถในการนำไปใช้ 5 อันดับแรกของนักศึกษา (ต่อ)

ความสามารถในการนำไปใช้							
2566				2567			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ออนไลน์อย่างปลอดภัย	3.8	0.9	มาก	ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบอย่างมีวิจารณญาณ	3.66	0.91	มาก
ใช้แอปพลิเคชันหรือระบบคอมพิวเตอร์ รวมถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์อย่างมีวิจารณญาณ	3.77	0.9	มาก	เข้าถึงแอปพลิเคชันหรือระบบคอมพิวเตอร์ด้วยบัญชีผู้ใช้ของตนเองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย	3.63	0.92	มาก
ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบอย่างมีวิจารณญาณ	3.76	0.95	มาก	ดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน/ซอฟต์แวร์จากแหล่งที่เชื่อถือได้	3.6	0.87	มาก
ใช้แอปพลิเคชันหรือระบบคอมพิวเตอร์อย่างมีจริยธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย	3.73	0.95	มาก	ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ออนไลน์อย่างปลอดภัย	3.6	0.88	มาก
เข้าถึงแอปพลิเคชันหรือระบบคอมพิวเตอร์ด้วยบัญชีตนเองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย	3.73	0.94	มาก	ใช้อุปกรณ์และแอปพลิเคชันอย่างปลอดภัย	3.59	0.95	มาก

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาในปีการศึกษา 2566 กับ 2567 จากตารางที่ 5 จะเห็นว่า ด้านความสามารถในการเข้าถึงมีลักษณะร่วมกัน 3 ประการ ได้แก่ 1) รู้และกำหนดขอบเขตในการรับสารสนเทศจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ 2) กำหนดความต้องการสารสนเทศด้วยตนเอง 3) รู้ความสำคัญของอุปกรณ์สมาร์ตเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ส่วนความสามารถในการประเมินมีลักษณะร่วมกัน 3 ประการ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ถึงความสุ่มเสี่ยงของการใช้สื่อผ่านออนไลน์ 2) ประเมินความน่าเชื่อถือในการซื้อขายสินค้า บริการออนไลน์ 3) วิเคราะห์ถึงผลของการเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยบัญชีผู้อื่นกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ความสามารถในการนำไปใช้มีลักษณะร่วมกัน 3 ประการ ได้แก่ 1) ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ออนไลน์อย่างปลอดภัย 2) ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบอย่างมีวิจารณญาณ 3) เข้าถึงแอปพลิเคชันหรือระบบคอมพิวเตอร์ด้วยบัญชีตนเองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาในปีการศึกษา 2566 กับ 2567

การเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาในปีการศึกษา 2566 กับ 2567	
ลักษณะร่วมกัน	**ลักษณะแตกต่างกัน**
ความสามารถในการเข้าถึง	
1. รู้และกำหนดขอบเขตในการรับสารสนเทศจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ	1. รู้และบอกการเข้าถึงแอปพลิเคชันหรือระบบสารสนเทศด้วยบัญชีผู้ใช้ของผู้อื่นกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดความต้องการสารสนเทศด้วยตนเอง	2. รู้และกำหนดขอบเขตในการเปิดรับสื่อออนไลน์หลากหลายรูปแบบซึ่งได้รับอนุญาต
3. รู้ความสำคัญของอุปกรณ์สมาร์ตเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน	3. รู้และบอกหลักการสื่อสารในชีวิตประจำวัน รวมถึงอุปสรรคต่างๆ 4. รู้และบอกหลักการสร้างและเผยแพร่สื่อด้วยตนเองผ่านสื่อโซเชียล
ความสามารถในการประเมิน	
1. วิเคราะห์ถึงความสุ่มเสี่ยงของการใช้สื่อผ่านออนไลน์	1. วิเคราะห์และระบุได้ว่าการโพสต์ข่าวปลอมกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. ประเมินความน่าเชื่อถือในการซื้อขายสินค้าบริการออนไลน์	2. ประเมินผลการสืบค้นสารสนเทศ
3. วิเคราะห์ถึงผลของการเข้าสู่แอปพลิเคชันหรือระบบสารสนเทศโดยบัญชีผู้อื่นกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3. วิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือสารสนเทศที่ได้รับจากเพื่อนในสื่อโซเชียล 4. วิเคราะห์และระบุวิธีสร้างและเผยแพร่สื่อด้วยตนเองผ่านสื่อโซเชียล
ความสามารถในการนำไปใช้	
1. ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ออนไลน์อย่างปลอดภัย	1. ใช้แอปพลิเคชันหรือระบบคอมพิวเตอร์ รวมถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์อย่างมีวิจารณญาณ
2. ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบอย่างมีวิจารณญาณ	2. ใช้แอปพลิเคชันหรือระบบคอมพิวเตอร์อย่างมีจริยธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย
3 เข้าถึงแอปพลิเคชันหรือระบบสารสนเทศด้วยบัญชีตนเองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย	3. สามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันหรือซอฟต์แวร์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ 4. สามารถใช้อุปกรณ์และแอปพลิเคชันอย่างปลอดภัย

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาโดยรวม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ด้านคณะ พบว่า ในปีการศึกษา 2567 นักศึกษาสังกัดคณะต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศด้านความสามารถในการเข้าถึงที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 ด้านชั้นปี พบว่า ในปีการศึกษา 2566 นักศึกษาที่อยู่ชั้นปีต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศด้านความสามารถในการประเมินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในปี 2567 นักศึกษาที่อยู่ชั้นปีต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศด้านความสามารถในการนำไปใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 ด้านชั้นปี พบว่า ในปีการศึกษา 2566 นักศึกษาที่อยู่ชั้นปีต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศด้านความสามารถในการประเมินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในปี 2567 นักศึกษาที่อยู่ชั้นปีต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศด้านความสามารถในการนำไปใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 ด้านเพศ พบว่า ในปีการศึกษา 2566 และ 2567 นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาในปีการศึกษา 2566 กับ 2567 พบว่า ไม่มีลักษณะร่วมกัน โดยจะเห็นว่า บางปีมีนักศึกษาที่สังกัดคณะต่างกัน ชั้นปีต่างกัน มีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่แตกต่างกัน ส่วนเพศที่ต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่ไม่แตกต่างกันทั้งสองปี รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา จำแนกตามคณะ ชั้นปี เพศ

ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ	2566			2567		
	คณะ	ชั้นปี	เพศ	คณะ	ชั้นปี	เพศ
ความสามารถในการเข้าถึง				.028*		
ความสามารถในการประเมิน		.043*				
ความสามารถในการนำไปใช้					.026*	

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลและบทสรุป

1. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ข้อค้นพบในการศึกษานี้เป็นประเด็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาเป็นรายด้าน ซึ่งพบว่า ด้านความสามารถในการนำไปใช้เป็นด้านที่นักศึกษามีระดับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านความสามารถในการประเมิน ซึ่งมีการเรียงสับเปลี่ยนกันระหว่างปีการศึกษา 2566 และ 2567 โดยจะเห็นว่าความสามารถในการนำไปใช้เป็นลำดับแรก ซึ่งคาดว่าเป็นผลสืบเนื่องจากการใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันของนักศึกษาโดยเฉลี่ยมีเวลานานขึ้น ตามที่รายงานพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยพบว่า เจเนอเรชัน Z ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษาว่ามีการใช้อินเทอร์เน็ตมากโดยเฉลี่ย 8 ชั่วโมง 57 นาทีต่อวัน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565) ในขณะที่ผลงานวิจัยบางเรื่องที่ดำเนินการเสร็จและเผยแพร่ในช่วงปี 2563-2565 พบว่า ความสามารถในการวิเคราะห์อยู่ในลำดับแรกของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (ธนาพันธ์ ชัยเทพ และกิตติมา ชาญวิชัย, 2564; ศรวัสย์ สมสวัสดิ์ และคณะ, 2565)

ส่วนความสามารถในการเข้าถึง และความสามารถในการประเมินเป็นลำดับรองสลับกันไปในแต่ละปี สอดคล้องกับบางงานวิจัยที่พบว่า การเข้าถึงเป็นความสามารถในลำดับต้นๆ ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (กาญจนา คำสมบัติ และคณะ, 2563; นักรบ นาคสุวรรณ์, 2564)

นอกจากนี้จากการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาในปีการศึกษา 2566 กับ 2567 ได้แสดงภาพคุณลักษณะร่วมกันที่มีอยู่ในตัวนักศึกษาด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ อาทิเช่น นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ โดยมีรายละเอียดว่า สามารถรู้และกำหนดขอบเขตในการรับสารสนเทศจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ หรือนักศึกษาสามารถประเมินได้ ซึ่งมีรายละเอียดว่า สามารถวิเคราะห์ถึงความสุ่มเสี่ยงของการใช้สื่อผ่านออนไลน์ เป็นต้น หรือนักศึกษาสามารถนำไปใช้ได้ โดยสามารถทำธุรกรรมทางการเงินแบบออนไลน์อย่างปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยการรู้เท่าทันสื่อที่พบว่า การที่วัยรุ่นค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์หลายแหล่ง เนื่องจากไม่เชื่อข้อมูลจากแหล่งเดียวโดยเห็นว่าข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ยังขาดความน่าเชื่อถือ (พัชราภา เอื้ออมรวนิช, 2566) รวมถึงการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาไทยในยุคดิจิตอลที่ศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์นักศึกษาในวิทยาลัยดุสิตธานี กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า นักศึกษารู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ รู้วิธีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่แสดงในสื่อออนไลน์ได้ว่าน่าเชื่อถือหรือหลอกลวงในรูปแบบต่าง ๆ (นักรบ นาคสุวรรณ์, 2564)

กล่าวโดยสรุปว่า ข้อค้นพบนี้สะท้อนภาพของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในสภาพปัจจุบันมุ่งเน้นที่ด้านความสามารถในการนำไปใช้เป็นหลัก นอกจากนี้ยังครอบคลุมด้านความสามารถในการเข้าถึง และความสามารถในการประเมินอีกด้วย ตามแนวทางของสหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุดที่ระบุไว้ว่า ผู้ใช้เข้าถึงข้อมูลอย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิผล ประเมินข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณและเชี่ยวชาญ ประยุกต์/ใช้ข้อมูลอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ (IFLA Information Literacy Section, 2006) และสอดคล้องกับสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่กำหนดมาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาไว้ ได้แก่ นักศึกษากำหนดสารสนเทศที่ต้องการได้ เข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณและนำสารสนเทศที่เลือกไว้ใช้ในฐานความรู้และระบบความคิดได้ ใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ เข้าใจประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ กฎหมายและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและตามกฎหมาย (Association of College and Research Libraries, 2000)

2. ความสัมพันธ์ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรซึ่งกำหนดด้วยสภาพนักศึกษา ได้แก่ คณะ ชั้นปี เพศ กับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ ปี 2566 กับ 2567 พบว่าไม่มีลักษณะร่วมกัน โดยบางปีมีนักศึกษาที่สังกัดคณะต่างกัน ชั้นปีต่างกัน มีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่แตกต่างกันเท่านั้น ส่วนเพศที่ต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าลักษณะทางประชากรซึ่งกำหนดด้วยสภาพนักศึกษาดังกล่าวอาจไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาทุกกลุ่ม ดังเช่นไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือที่พบว่า ปัจจัยด้านเพศที่แตกต่างกันนั้นมีความสัมพันธ์กับระดับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ธนาพันธ์ ชัยเทพ และกิตติมา ชาญวิชัย, 2564) ทั้งนี้การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ อาจมีสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปสืบเนื่องจากประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มากขึ้น

ซึ่งมีงานวิจัยที่พบว่า ในช่วงการระบาดของโควิด-19 มีการเพิ่มขึ้นในความตระหนักรู้ด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้เรียนที่ใช้เวลากับสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น โดยมีการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและพัฒนากลยุทธ์การค้นหาสารสนเทศออนไลน์ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่มีการรู้เท่าทันสารสนเทศและกลยุทธ์การค้นหาสารสนเทศออนไลน์ในระดับที่สูง อาจช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความตระหนักรู้ด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Avci & Durak, 2022)

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากผลการศึกษาที่ว่า ความสามารถด้านการนำไปใช้เป็นลำดับแรกของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศนั้น เป็นข้อค้นพบที่เปลี่ยนแปลงไปจากงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งองค์ความรู้นี้น่าจะช่วยเสริมสร้างมุมมองใหม่ต่อการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ผลการศึกษาจากการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเป็นข้อสรุปมิติหนึ่งที่ให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาหรือกลุ่มพลเมืองไทยวัยเรียนของพื้นที่ที่ศึกษาให้เห็นความสามารถด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจนขึ้น ซึ่งน่าจะสามารถนำไปใช้สนับสนุนและท้าทายเป้าหมายในการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความรู้และทักษะสำหรับกลุ่มพลเมืองไทยวัยเรียนตามแนวคิดความเข้าใจดิจิทัลของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงเป็นข้อมูลสารสนเทศที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจต่อความรู้ ความสามารถ และทักษะของนักศึกษาให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้สอน ผู้บริหารหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก เป็นต้น นำไปใช้ประกอบการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

กาญจนา คำสมบัติ, ทินกร คุณาสิทธิ์ และอนุวัต ชัยเกียรติธรรม. (2563). การประเมินการรู้สารสนเทศและการรับรู้ความสามารถของตนเอง มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสารสนเทศศาสตร์,* 38(2), 1-16.

ชุติมา สัจจานันท์. (2544). การรู้สารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาคนไทยและสังคมไทย. *วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช,* 14(3), 50-60.

เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง. (2561). ทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 6(2), 171-189.

ดุษฎี อายุวัฒน์. (2558). *ประชากรและสังคม.* ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธนาพันธ์ ชัยเทพ และกิตติมา ชาญวิชัย. (2564). การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือ. *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร,* 16(2), 97-106.

นักรบ นาคสุวรรณ์. (2564). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาไทยในยุคดิจิตอล. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี,* 15(1), 490-502.

นิรมล ชอุ่ม. (2559). ทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. *วารสารจันทรเกษมสาร*, 22(42), 71-82.

พัชราภา เอื้ออมรวนิช. (2566). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นไทยในกรุงเทพมหานคร. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร,* 43(3), 97-109.

ศรวัสย์ สมสวัสดิ์, ปิยฉัตร ล้อมชวการ, และกมลรัฐ อินทรทัศน์. (2565). การรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์,* 5(5), 55-68.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). *หลักสูตรการเข้าใจดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย.* กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565.* กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.

สีปาน ทรัพย์ทอง. (2548). สาระสังเขปการรู้สารสนเทศ. *วารสารห้องสมุด,* 49(2), 56-68.

อารัญญา รัตนอุบล. (2561). *การรู้สารสนเทศ.* http://aritbooks.nrru.ac.th/uploadfiles/books/11-2018-03-29-05-26-49.pdf

Association of College and Research Libraries. (2000). *Information Literacy Competency Standards for Higher Education.* Chicago: American Library Association.

Avci, Ümmühan & Durak, Hatice Yıldız. (2022). Examination of digital citizenship, online information searching strategy and information literacy depending on changing state of experience in using digital technologies during COVID-19 pandemic. *Journal of Information Science,* 50 (5). https://doi.org/10.1177/01655515221114455

IFLA Information Literacy Section. (2006). *Guidelines on Information Literacy for Lifelong Learning.* https://repository.ifla.org/bitstreams/89d90efc-229b-46ef-8b70-8c055f94a94e/download